

**Lze ukrást odpadky?
Fenomén „dumpster diving“
pohledem trestního práva**

Autor: Martin Floreš

Studijní program: Právo a právní věda

Škola: Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Prohlašuji, že jsem esej na téma *Lze ukrást odpadky? Fenomén „dumpster diving“ pohledem trestního práva* zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny. Dávám souhlas s prvním zveřejněním své eseje vyhlášovateli soutěže nebo spolupracujícími institucemi v papírové či elektronické podobě.

Martin Floreš

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Janu Provazníkovi, Ph.D., za cenné připomínky, kterými přispěl ke vzniku této práce.

Obsah

1. Úvod	5
2. Objekt a objektivní stránka trestného činu krádeže	6
3. Subjekt a subjektivní stránka trestného činu krádeže	7
4. Co je dumpster diving a kdo jej praktikuje?	7
5. Je dumpster diving trestným činem krádeže?	8
5.1 Nezpůsobilý předmět, aneb odpad jako věc opuštěná?	8
5.2 Krádež podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ, aneb jak ocenit odpad?	9
5.3 Krádež vloupáním, aneb co když přelezu plot?	11
5.4 Kde je společenská škodlivost?	11
6. Závěr	14
Prameny	15

1. Úvod

„*Posuzovat dumpster diving jako zločin je absurdní,*“ píše aktivistka Karolína Vítková ve svém článku s názvem *Dva roky za recyklaci* publikovaném na webu *A2larm.cz*.¹ Autorka v něm reaguje na případ tří mladíků ve věku osmnácti až dvaceti let, kteří přelezli plot jednoho z přerovských hypermarketů a z popelnic u zadního traktu obchodu vybírali vyhozené potraviny, které se následně pokusili z místa odnést. Přitom je zadržela policie, která jejich jednání kvalifikovala jako trestný čin krádeže.²

Naplňuje popsané jednání znaky trestného činu krádeže dle § 205 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v účinném znění (dále jen „*TrZ*“)? A byl by závěr stejný, pokud by v cestě ke kontejneru za obchodem nestál žádný plot a odpadky by byly volně přístupné? A nemá citovaná autorka pravdu, že myšlenka krádeže odpadků je poněkud absurdní? Je takové jednání vůbec společensky škodlivé? A není vyhození věci do kontejneru jejím opuštěním, takže jde o věc ničí, a tedy ji nelze ukrást? Na tyto, ale i další související otázky, bude hledat odpovědi tento text.

Za tím účelem se nejprve zaměříme na trestný čin krádeže a znaky jeho skutkové podstaty, tedy jeho objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku. Následně považuji za vhodné vymezit, co se vlastně rozumí pojmem *dumpster diving* a kdo a z jakých příčin se mu typicky věnuje. Tím se odrazím k merituu této práce a hledání odpovědí na výše naznačené otázky.

¹ VÍTKOVÁ, Karolína. *Dva roky za recyklaci*. *Alarm.cz* [online]. A2, publikováno 14. 7. 2016 [cit. 6. 2. 2017].

² POLÁČEK, Michal. *Z popelnic za obchodem vzali prošlé jídlo. Policie je podezírá z krádeže*. *iDNES.cz* [online]. MAFRA, publikováno 11. 7. 2016 [cit. 6. 2. 2017].

2. Objekt a objektivní stránka trestného činu krádeže

Objektem trestného činu krádeže je vlastnictví věci, její držba, jakož i jen její faktické držení.³

Objektivní stránka trestného činu krádeže spočívá v tom, že pachatel si присvojí cizí věc tím, že se jí zmocní.⁴ To však samo o sobě nestačí, je třeba, aby došlo ke splnění dalších podmínek. Zde je nutné zmínit, že § 205 TrZ v sobě obsahuje dvě samostatné základní skutkové podstaty, které mají obě společný prvek v právě uvedené základní definici krádeže.⁵

V případě první skutkové podstaty trestného činu krádeže, jak ji vymezuje § 205 odst. 1 TrZ, přistupuje k základní definici ještě znak způsobení škody nikoliv nepatrné,⁶ nebo jsou dány okolnosti zvyšující nebezpečnost jednání nebo pachatele⁷ podle § 205 odst. 1 písm. b) až e), kdy již není výše způsobené škody rozhodná. Z nich je pro naši situaci podstatné písm. b),⁸ tedy spáchání krádeže vloupáním. Škodou nikoliv nepatrnou se přitom rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000,- Kč.⁹ Vloupáním se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly.¹⁰

V případě druhé skutkové podstaty trestného činu krádeže, jak ji vymezuje § 205 odst. 2 TrZ, přistupuje k základní definici krádeže znak recidivy, tedy že pachatel byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. K naplnění této skutkové podstaty přitom postačuje samotná recidiva, není nutné naplnění žádné další podmínky, jejichž naplnění vyžaduje první skutková podstata.¹¹

Předmětem útoku bude v obou případech cizí věc. Krádež nelze spáchat na věci ztracené, ničí, opuštěné či skryté.¹²

³ ŠÁMAL, Pavel. § 205 [Krádež]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1979.

⁴ § 205 odst. 1 TrZ

⁵ ŠÁMAL, § 205, op. cit., s. 1980.

⁶ § 205 odst. 1 písm. a) TrZ

⁷ JELÍNEK, Jiří. Krádež (§ 205). In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 652.

⁸ Okolnosti podle písm. c) až e) nejsou ve vztahu k popisovanému jednání relevantní, proto nebudou dále rozebírány.

⁹ § 138 odst. 1 TrZ

¹⁰ § 121 TrZ

¹¹ ŠÁMAL, § 205, op. cit., s. 1989-1990.

¹² Ibid., s. 1985. Autorovo rozlišování věci opuštěné a ničí zde dle mého názoru postrádá smyslu, neboť věc opuštěná je věcí ničí, srov. § 1045 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění (dále jen „OZ“).

3. Subjekt a subjektivní stránka trestného činu krádeže

Pachatelem trestného činu krádeže může být každá fyzická osoba i osoba právnická.¹³

Subjektivní stránka trestného činu krádeže vyžaduje úmyslné zavinění, přičemž úmysl pachatele musí zahrnovat všechny znaky objektivní stránky včetně присvojení, a to v době, kdy se věci zmocnil.¹⁴ Trestný čin krádeže je tedy dokonán zmocněním se cizí věci s úmyslem přisvojit si ji.¹⁵ Úmyslem přisvojit si věc se rozumí úmysl získat ji na dobu nikoli jen přechodnou. Pachatel přitom nemusí mít úmysl se jednáním obohatit.¹⁶ V případě druhé skutkové podstaty krádeže musí úmysl zahrnovat rovněž recidivu.¹⁷

4. Co je dumpster diving a kdo jej praktikuje?

Ústředním pojmem této práce, který se objevil i v citaci tuto práci uvozující, je dumpster diving. Chceme-li posuzovat jeho trestnost, je nezbytné jej nejprve vymežit.

Dumpster divingem se rozumí opatřování si věcí, zejména potravin, z kontejnerů.¹⁸ Typicky se jedná o potraviny po datu spotřeby, ovšem pořád bezvadné a vhodné k lidské spotřebě.¹⁹ Příčiny, proč se lidé dumpster divingu věnují, se výrazně různí. V některých případech jde o praktickou nutnost v sociální nouzi či bezdomovectví,²⁰ jindy jde o projev politického přesvědčení²¹ či o životní filosofii²² reagující především na konzumní způsob života a odsuzující plýtvání (nejen) jídlem. Pomineme-li ty, které k dumpster divingu dovedla skutečně sociální nouze, je podle sociologických výzkumů nejčastější motivace

¹³ KRUPIČKA, Jiří. Krádež (§ 205). In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 669.

¹⁴ ŠÁMAL, § 205, op. cit., s. 1989.

¹⁵ Ibid., s. 1985.

¹⁶ Ibid., s. 1989.

¹⁷ Ibid., s. 1991.

¹⁸ EIKENBERRY, Nicole a Chery SMITH. Attitudes, beliefs, and prevalence of dumpster diving as a means to obtain food by Midwestern, low-income, urban dwellers. *Agriculture and Human Values* [online]. 2005, vol. 22, iss. 2, s. 187-202 [cit. 28. 3. 2017].

¹⁹ Srov. EDWARDS, Ferne a MERCER, Dave. Food waste in Australia: the freegan response. *Sociological Review* [online]. 2012, vol. 60, iss. S2, s. 174-191 [cit. 28. 3. 2017]. Nemusí však jít pouze o jídlo, ale také jiné komodity, jako např. nábytek, srov. GROSS, Joan. Capitalism and Its Discontents: Back-to-the-Lander and Freegan Foodways in Rural Oregon. *Food and Foodways* [online]. 2009, vol. 17, iss. 2, s. 57-79 [cit. 28. 3. 2017].

²⁰ EIKENBERRY a SMITH, op. cit.

²¹ Někteří autoři spojují tento jev s anarchismem, srov. SHANTZ, Jeff. One Person's Garbage... Another Person's Treasure: Dumpster Diving, Freeganism and Anarchy. *Verb* [online]. 2005, vol. 3, no. 1, s. 9-19 [cit. 28. 3. 2017].

²² Tzv. freegani, srov. BARNARD, Alex V. 'Waving the banana' at capitalism: Political theater and social movement strategy among New York's 'freegan' dumpster divers. *Ethnography* [online]. 2011, vol. 12, iss. 4, s. 419-444 [cit. 28. 3. 2017].

skutečně ideologická či ekologická, zejména u mladých vzdělaných lidí.²³ I pro ně se však časem stává primární motivací praktický a bezprostřední benefit v podobě bezplatného získávání potravin, tedy finanční úspora, a to přesto, že nespádají do sociální vrstvy ohrožené chudobou a hladem.²⁴

5. Je dumpster diving trestným činem krádeže?

Vraťme se nyní k případu, který jsme nastínili v úvodu, a k otázkám z něj vyplývajícím, jež byly nadneseny tamtéž a jež představují v úvahu připadající argumenty pro tvrzení, že vybírání potravin z kontejneru není trestným činem krádeže. Posuďme tedy validitu těchto argumentů ve světle obecných východisek naznačených v předchozích kapitolách.

5.1 Nezpůsobilý předmět, aneb odpad jako věc opuštěná?

První argumentem, který přichází na mysl v našem modelovém případě, je tvrzení, že odpad nelze ukrást, nebo lépe řečeno, odpad není způsobilým předmětem krádeže, neboť je věcí opuštěnou, tedy věcí ničí.

Tomu nasvědčuje znění § 1045 odst. 1 OZ, podle něhož movitá věc, kterou vlastník opustil, protože ji nechce jako svou držet, nikomu nepatří. Derelikce (opuštění věci) je přitom jednostranné neadresované právní jednání, kterým se vlastník vzdává svého vlastnického práva k určité věci, přičemž vedle obecných náležitostí právního jednání se vyžaduje především vůle vzdát se vlastnického práva a její fyzické opuštění.²⁵ Jednání, kterým vlastník věci, nebo v našem modelovém případě typicky jeho zaměstnanec,²⁶ vyhodí věc do kontejneru na odpad, by bylo možno kvalifikovat jako jednání, kterým je projeována vůle vzdát se vlastnického práva, jakož i fyzické dispozice s věcí.

Překážku v závěru, že vyhozením věci do kontejneru dochází k opuštění věci, k němuž by nás mohlo vést soukromé právo, však vytváří pramen práva veřejného, kterým je zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, v účinném znění (dále jen „OdpZ“). Ten v § 3

²³ Sociologické výzkumy charakterizují průměrného dumpster-divera takto: mladý vzdělaný muž ze střední třídy se zájmem o politiku a aktivismus, srov. EDWARDS, Ferne a MERCER, Dave. Gleaning from Gluttony: an Australian youth subculture confronts the ethics of waste. *Australian Geographer* [online]. 2008, vol. 38, iss. 3, s. 279-296 [cit. 28. 3. 2017].

²⁴ CARLOSFELD, Anna Lúcia a ERIKSON, Susan L. Beyond Desperation: Motivations for Dumpster™ Diving for Food in Vancouver. *Food and Foodways* [online]. 2013, vol. 21, iss. 4, s. 245-266 [cit. 28. 3. 2017].

²⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008.

²⁶ Provozovatelem prodejny potravin a vlastníkem vyhazovaných potravin bude typicky právnická osoba, k jejímu zastoupení zaměstnanci srov. § 166 odst. 1 OZ. K zastoupení podnikatele (fyzické osoby) při provozu závodu pověřenou osobou, typicky zaměstnancem, srov. § 430 odst. 1 OZ.

odst. 1 stanoví, že odpadem je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit. Zbavováním se odpadu²⁷ se přitom rozumí předání movité věci k využití nebo odstranění ve smyslu zákona o odpadech, její předání osobě oprávněné ke sběru nebo výkupu odpadů, nebo její odstranění samotným vlastníkem.²⁸ Povinností původce odpadu, kterým je mj. právnická nebo fyzická osoba oprávněná k podnikání, při jejíž činnosti vznikají odpady,²⁹ je odpady, které sám nemůže využít nebo odstranit v souladu se zákonem o odpadech, převést do vlastnictví pouze osobě oprávněné k jejich převzetí podle § 12 odst. 3 OdpZ.³⁰ Vyhození do kontejneru tedy nemůže být zvláštním způsobem opuštění věci, neboť vlastník, respektive jím pověřená osoba, se věci zbavuje jako odpadu, nejde tedy o vzdání se vlastnického práva, ale o převod vlastnického práva na osobu oprávněnou k nakládání s odpady.³¹

Argument, že odpad je věcí ničí, a proto nemůže být předmětem krádeže, tedy z výše uvedených důvodů neobstojí.

5.2 Krádež podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ, aneb jak ocenit odpad?

O trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ se jedná v případě, že si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou, tedy ve výši nejméně 5 000,- Kč³². Způsobí-li škodu nižší, jedná se o přestupek podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v účinném znění.

Je tedy zřejmé, že klíčovou se zde stává otázka určení výše škody. A nejinak je tomu v našem případě vybírání potravin z kontejneru, který v tomto ohledu může představovat poněkud větší výzvu než obvykle. Neboť – jakou hodnotu má odpad?

Obecně platí, že při stanovení výše škody se vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě činu obvykle prodává.³³ Je zřejmé, že toto pravidlo je pro potraviny vyhozené do kontejneru nepoužitelné, neboť tyto potraviny byly vyhozeny právě proto, že jsou již neprodejně, tedy jejich prodejní cena je nulová,

²⁷ Zde se jedná o zjevnou legislativní chybu, neboť by neměla být řeč o zbavování se odpadu, nýbrž o zbavování se věci, neboť odpad je definován jako věc, které se osoba zbavuje, jedná se tedy o definici kruhem.

²⁸ § 3 odst. 2 OdpZ

²⁹ § 4 odst. 1 písm. x) OdpZ

³⁰ § 16 odst. 1 písm. c) OdpZ

³¹ HANÁK, Jakub. Je opuštěná věc odpadem? In: ŽATECKÁ, Eva (ed.). *Cofola 2013 - The conference proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 28.

³² § 138 odst. 1 TrZ

³³ § 137 TrZ, věta první

respektive možná přesněji neurčitelná, neboť není nikdo, kdo by je prodával, proto obvyklou prodejní cenu nelze určit.³⁴

Zákon nám pro tyto případy poskytuje náhradní pravidlo, podle něhož se vychází z účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné, nebo obdobné věci nebo uvedení v předešlý stav.³⁵ Jak vidno, ani toto pravidlo však naši situaci příliš neřeší, neboť jaké jsou účelně vynaložené náklady na obstarání odpadu? Mám za to, že nulové.

Při určení výše škody si přitom nevypomůžeme ani tím, že vzato ze subjektivního pohledu pachatele, dochází k jeho obohacení, neboť pro něj tyto potraviny určitou hodnotu mají, jinak by přece neprohledával kontejnery a neodnášel si takto nalezené potraviny domů. Z míry obohacení pachatele totiž nelze vycházet, neboť jednak by i ta byla složitě objektivně určitelná, jednak je podle judikatury při stanovení výše škody způsobené krádeží nutné vycházet ze skutečné škody, která představuje majetkovou hodnotu, o kterou byl majetek poškozeného zmenšen, a ne z výše obohacení pachatele, tedy z přírůstku na majetku pachatele získaného trestným činem.³⁶

A tady už se dostáváme do úzkých. Podle judikatury Nejvyššího soudu se v situaci, kdy není možno zjistit přesnou výši škody, musí zjistit alespoň její minimální výše, přičemž tato minimální výše škody se musí opírat o provedené důkazy stejně jako každá jiná okolnost a není možné ji určit odhadem.³⁷ Mám však obavu, že ani toto pravidlo nám v tomto případě nepomůže.

Z uvedeného lze učinit dva závěry. Jednak závěr, že trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ nelze posuzovaným jednáním spáchat, neboť cena odpadu je nulová, a proto jeho přisvojením nelze způsobit škodu nikoliv nepatrnou. Druhý možný závěr je, že odpad nějakou hodnotu přece jen má, ovšem není možné ji objektivně určit, a tedy nelze určit ani výši způsobené škody – pak by v ideální rovině trestního práva hmotného bylo možné trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ spáchat, ale trestní odpovědnost pachatele by byla vyloučena pro nemožnost výši škody v trestním řízení dokazováním zjistit. Ať tak či tak, plyne z toho, že trestní odpovědnost za trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ je u dumpster divingu vyloučena.

³⁴ Zároveň se mi nepodařilo najít jediný subjekt, který by tento druh odpadu vykupoval, vycházím tedy dále z premisy, že se tak neděje, a cenu obvyklou tedy nelze určit.

³⁵ § 137 TrZ, věta druhá

³⁶ ŠÁMAL, § 205, op. cit., s. 1986

³⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 7 Tdo 954/2002, které odkazuje rovněž na starší judikaturu.

5.3 Krádež vloupáním, aneb co když přelezu plot?

V příběhu, který jsme popsali v úvodu, však nešlo o krádež podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ, nýbrž o krádež podle následujícího písm. b), tedy krádež vloupáním, kterým se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly.³⁸ V takovém případě již není rozhodná výše škody, která je takovým jednáním způsobena, a tím se nám situace výrazně zjednodušuje. A tak pokaždé, kdy je na cestě k vyhozeným potravinám nutné překonat plot ohraničující prostor s kontejnery, překonat uzamčení kontejneru nebo překonat jinou jistící překážku, bude se jednat o krádež vloupáním.

5.4 Kde je společenská škodlivost?

I v případě krádeže vloupáním však může existovat záchranný argument – absence či nedostatek společenské škodlivosti takového jednání.

S pojmem společenské škodlivosti pracuje zásada subsidiarity trestní represe vyjádřená v § 12 odst. 2 TrZ, podle níž lze trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, v nichž nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Tato zásada je vyjádřením myšlenky, že trestněprávní řešení je až ten nejzazší prostředek k ochraně právního řádu, který by měl být užíván pouze tam, kde ostatní prostředky, typicky odpovědnost na poli civilního či správního práva, selhávají. Jak uvádí P. Šámal, „*podstata problému je v tom, že trestní právo disponuje těmi nejcitelnějšími prostředky státního donucení, které značně zasahují do práv a svobod občanů a jejich blízkých a mohou vyvolat i řadu vedlejších negativních účinků nejen u pachatele, ale i u jeho rodiny a společenství, ve kterém žije. Proto legitimitu trestněprávních zásahů může odůvodnit výlučně nutnost ochrany elementárních právních hodnot před činy zvláště škodlivými pro společnost s tím, že neexistuje jiné řešení než trestněprávní a že pasivita státu by mohla vést ke svémoci či svépomoci občanů a k chaosu.*“³⁹

Právě uvedené samozřejmě není popřením formálního pojetí⁴⁰, nebo možná přesněji formálního pojmu⁴¹, trestného činu, na němž je založen trestní zákoník. To totiž neznamená, že trestný čin je nutné chápat jako pouhý popis formálních znaků jej charakterizujících, naopak, znaky trestného činu je v souladu se zásadou subsidiarity

³⁸ § 121 TrZ

³⁹ ŠÁMAL, § 12, op. cit., s. 115-116.

⁴⁰ S pojmem formální pojetí pracuje důvodová zpráva.

⁴¹ ŠÁMAL, § 13, op. cit., s. 132.

trestní represe třeba vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin společensky škodlivý. Společenská škodlivost přitom nepředstavuje samostatný znak trestného činu, který by se hodnotil mimo jeho formální znaky, jak tomu bylo při materiálním pojetí trestného činu, nýbrž jde o zásadu, která musí být aplikována v průběhu interpretace a aplikace konkrétní skutkové podstaty trestného činu na posuzovaný případ, a to jednak při výkladu jednotlivých znaků skutkové podstaty, tak při celkovém hodnocení, zda jde o případ natolik společensky škodlivý, že nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.⁴² Toto hodnocení se děje především v rámci znaku protiprávnosti, který v sobě zahrnuje jak protiprávnost formální, tedy rozpor s právní normou, tak protiprávnost materiální, přičemž materiální charakter protiprávnosti je spatřován právě ve společenské škodlivosti.⁴³ I v kontextu námi posuzovaného případu nelze než souhlasit s P. Šámalem, že „přílišné zdůrazňování jen formální stránky protiprávnosti by vedlo k příliš strohému formalismu, neboť jen pomocí materiální kategorie protiprávnosti je možné v praxi vyřešit některé případy, které by nebyly řešitelné v rámci čisté formální protiprávnosti.“⁴⁴

Ze zásady subsidiarity trestní represe vyjádřené v § 12 odst. 2 TrZ tedy plyne, že ne každé jednání, které formálně naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu, je trestným činem, nýbrž je jím toliko jednání společensky škodlivé.⁴⁵ Hledisko společenské škodlivosti tak má povahu významného interpretačního pravidla, které napomáhá zákonnou skutkovou podstatu konkrétního trestného činu i jeho formální znaky vyložit podle jejich smyslu, a to s cílem odlišit trestné činy od ostatních deliktů, které by za trestné činy považovány být neměly, přestože znaky skutkové podstaty trestného činu zdánlivě naplňují.⁴⁶

Společenská škodlivost proto musí dosahovat určité intenzity, při níž již nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, typicky na poli civilního či správního práva. Kritérii pro posouzení společenské škodlivosti potom budou hlediska povahy a závažnosti činu, které zákon demonstrativně uvádí jako kritéria pro stanovení druhu a výměry trestu v § 39 odst. 2 TrZ.⁴⁷ Patří mezi ně význam dotčeného chráněného zájmu či následky činu. Vrátime-li se k našemu případu, lze v tomto ohledu poznamenat, že vlastnické právo k odpadkům zřejmě nebude nikterak významným

⁴² ŠÁMAL, § 13, op. cit., s. 134-135.

⁴³ ŠÁMAL, § 12, op. cit., s. 111.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ JELÍNEK, Jiří. Pojem trestného činu a jeho znaky. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 134. Shodně ŠÁMAL, § 12, op. cit., s. 118.

⁴⁶ ŠÁMAL, § 13, op. cit., s. 135.

⁴⁷ JELÍNEK, Pojem trestného činu a jeho znaky, op. cit., s. 134.

chráněným zájmem a následek v podobě úbytku odpadků v kontejneru a následně na skládkách rovněž nelze hodnotit za negativní, ba naopak. Z tohoto pohledu se posuzované jednání jako společensky škodlivé nejeví.

Zásada subsidiarity trestní represe se uplatní zejména u přečinů⁴⁸ dle § 14 odst. 2 TrZ, do kteréžto kategorie spadá i trestný čin krádeže. Nicméně i v rámci tohoto okruhu půjde o případy výjimečné, hraniční, „*u nichž spodní práh trestnosti není jednoznačně vymezen kvantitativním nebo dostatečně přesným kvalitativním znakem, v nichž lze odůvodněně konstatovat, že posuzované jednání nedosáhlo ani dolní hranice společenské škodlivosti činu, tj. tam, kde evidentně neodpovídá ani nejlehčím běžně se vyskytujícím případům trestného činu dané skutkové podstaty (tj. vymyká-li se běžně se vyskytujícím jednáním u dané skutkové podstaty).*“⁴⁹

Mám za to, že dumpster diving se skutečně vymyká jednáním, která se běžně vyskytují u skutkové podstaty krádeže, o to více pak krádeže vloupáním, a jde o jednání výrazně méně společensky škodlivé (pokud vůbec), než tyto běžné případy. Jednak jím nikomu není působena škoda, jednak v jeho důsledku dochází ke snížení produkce odpadu⁵⁰ a omezení plýtvání zdroji, tedy jde o jednání ve svém důsledku ekonomicky i ekologicky prospěšné. Z toho důvodu se domnívám, že argument, že dumpster diving není pro nedostatek společenské škodlivosti trestným činem, může být, samozřejmě s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, argumentem vhodným a validním.

⁴⁸ Ibid., s. 135.

⁴⁹ ZEMAN, Pavel. Stanovisko k uplatňování zásady subsidiarity trestní represe a škodlivosti činu (§ 12 odst. 2 trestního zákoníku). *Sbírka výkladových stanovisek nejvyššího státního zastupitelství*. 2011, č. 5. Podobně též stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012.

⁵⁰ HANÁK, op. cit., s. 29

6. Závěr

Předkládaný text si dal v reakci na medializovaný případ přerovských mladíků za cíl pojednat o problematice dumpster divingu z pohledu trestního práva. Při hledání odpovědi na otázku, zda toto jednání je trestným činem krádeže, tento text nejprve obecně vymezuje trestný čin krádeže pomocí jeho objektivní a subjektivní stránky, stejně jako samotný dumpster diving jako sociální fenomén, aby se následně zaměřil na nejproblematictější otázky, a tedy v úvahu připadající argumenty pro tvrzení, že se o trestný čin krádeže nejedná a jednat nemůže. Přitom se nešlo vyhnout ani krátkému exkurzu do civilního práva, a to při posuzování otázky, zda lze odpad považovat za věc opuštěnou, a tedy ničí. Nakonec to však bylo opět veřejné právo, zákon o odpadech, který tomuto závěru bránil. Tím jsme si potvrdili, že odpad může být předmětem krádeže. Ukázalo se však, že naplnění skutkové podstaty krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ je problematické z pohledu určení výše způsobené škody. Tento problém však odpadá u krádeže vloupáním podle § 205 odst. 1 písm. b) TrZ, což je nakonec i kvalifikace, která byla užita v případě přerovských mladíků, jehož nastíněním byl celý tento text uvozen. Otázkou však zůstává, zda překážkou v nastoupení trestněprávní odpovědnosti není nedostatek společenské škodlivosti – osobně se domnívám, že ano. Opačný závěr by dle mého názoru byl zcela absurdní, v rozporu se subsidiaritou trestní represe a šlo by o názorný příklad rozporu mezi „ius“ a „societas“, kdy by byl formalistickým výkladem kriminalizován společensky prospěšný fenomén, čímž by se trestní právo zcela rozcházel se svou rolí ve společnosti. Proto chci věřit a věřím, že závěr, k němuž jsem dospěl, je správný.

Prameny

Právní předpisy

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v účinném znění. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzheyf6mrqgawtmmq>

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v účinném znění. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqga4v6nbqfuzdi>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v účinném znění. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgez6obzfuza>

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqhfpxzxi3da>

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 7. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgnpxexzsgzpxi4q>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 7 Tdo 954/2002. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 8. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgnpweyk7gzptox3torzf6mjshe>

Výkladová stanoviska

ZEMAN, Pavel. Stanovisko k uplatňování zásady subsidiarity trestní represe a škodlivosti činu (§ 12 odst. 2 trestního zákoníku). Sbíрка výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství. 2011, č. 5. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxm43oon5f6ni&tocid=nrptembrgfpxm43oon5f6ni>

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 5. 2017]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6nbql5shu>

Literatura

HANÁK, Jakub. Je opuštěná věc odpadem? In: ŽATECKÁ, Eva (ed.). *Cofola 2013 - The conference proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 20-30. ISBN 978-80-210-6625-0.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s. ISBN 978-80-7502-120-5.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 1052 s. ISBN 978-80-7552-358-7.

Elektronické prameny

BARNARD, Alex V. 'Waving the banana' at capitalism: Political theater and social movement strategy among New York's 'freegan' dumpster divers. *Ethnography* [online]. 2011, vol. 12, iss. 4, s. 419-444 [cit. 28. 3. 2017]. ISSN 1741-2714. DOI: 10.1177/1466138110392453. Dostupné z:

<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1466138110392453>

CARLOSFELD, Anna Lúcia a ERIKSON, Susan L. Beyond Desperation: Motivations for Dumpster™ Diving for Food in Vancouver. *Food and Foodways* [online]. 2013, vol. 21, iss. 4, s. 245-266 [cit. 28. 3. 2017]. ISSN 1542-3484. DOI: 10.1080/07409710.2013.849997. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/07409710.2013.849997>

EDWARDS, Ferne a MERCER, Dave. Gleaning from Gluttony: an Australian youth subculture confronts the ethics of waste. *Australian Geographer* [online]. 2008, vol. 38, iss. 3, s. 279-296 [cit. 28. 3. 2017]. ISSN 1465-3311. DOI: 10.1080/00049180701639174. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/00049180701639174>

EDWARDS, Ferne a MERCER, Dave. Food waste in Australia: the freegan response. *Sociological Review* [online]. 2012, vol. 60, iss. S2, s. 174-191 [cit. 28. 3. 2017]. ISSN 1467-954X. DOI: 10.1111/1467-954X.12044. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-954X.12044/full>

EIKENBERRY, Nicole a Chery SMITH. Attitudes, beliefs, and prevalence of dumpster diving as a means to obtain food by Midwestern, low-income, urban dwellers. *Agriculture and Human Values* [online]. 2005, vol. 22, iss. 2, s. 187-202 [cit. 28. 3. 2017]. ISSN 0889-048X. DOI: 10.1007/s10460-004-8278-9. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=21e1eb02-824b-4d2c-b7c1-005b584d5518%40sessionmgr101&vid=0&hid=111>

GROSS, Joan. Capitalism and Its Discontents: Back-to-the-Lander and Freegan Foodways in Rural Oregon. *Food and Foodways* [online]. 2009, vol. 17, iss. 2, s. 57-79 [cit. 28. 3. 2017]. ISSN 1542-3484. DOI: 10.1080/07409710902925797. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/07409710902925797>

POLÁČEK, Michal. Z popelnic za obchodem vzali prošlé jídlo. Policie je podezírání z krádeže. *iDNES.cz* [online]. MAFRA, publikováno 11. 7. 2016 [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné z: http://olomouc.idnes.cz/kradez-potravin-supermarket-prerov-popelnice-mladici-ppr-/olomouc-zpravy.aspx?c=A160711_100410_olomouc-zpravy_mip

SHANTZ, Jeff. One Person's Garbage... Another Person's Treasure: Dumpster Diving, Freeganism and Anarchy. *Verb* [online]. 2005, vol. 3, no. 1, s. 9-19 [cit. 28. 3. 2017]. ISSN: 1930-2894. Dostupné z: <http://verb.lib.lehigh.edu/index.php/verb/article/viewFile/19/19/>

VÍTKOVÁ, Karolína. Dva roky za recyklaci. *Alarm.cz* [online]. A2, publikováno 14. 7. 2016 [cit. 6. 2. 2017]. Dostupné z: <http://a2alarm.cz/2016/07/dva-roky-za-recyklaci/>